

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ РАДІОЕЛЕКТРОНИКИ**

Кафедра Програмної інженерії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету КН

 А.Л. Єрохін
(підпис, ініціали, прізвище)

« 26 » березня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОМП'ЮТЕРНА ГРАФІКА ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

рівень вищої освіти _____ магістерський _____
(бакалаврський, магістерський, освітньо-науковий)

спеціальність _____ 121 Інженерія програмного забезпечення _____

освітньо-наукова програма - _____ Інженерія програмного забезпечення _____

Харків, 2024

Розробники: О.С. Назаров, доцент кафедри ПІ, к.т.н., доцент
(ініціали, прізвище, посада, науковий ступінь, вчене звання)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри Програмної інженерії

Протокол від “11” березня 2024 року № 10

Завідувач кафедри

(підпис)

З.В. Дудар
(ініціали, прізвище)

Керівник проектної групи/Гарант освітньої
програми

(підпис)

З.В. Дудар
(ініціали, прізвище)

Схвалено методичною комісією факультету КН.

Протокол від “26” березня 2024 року № 8

Голова методичної комісії

(підпис)

О.Ф. Лановий
(ініціали, прізвище)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – <u>4</u>	Професійна та практична підготовка (обов'язкова, норм. дисц. – ІІЗ; дисц. сам.вибору ІІЗ- ІІЗС)	
	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2	2023	
Індивідуальних завдання: <u>0</u>	Семестр	
Загальна кількість годин – 120	2-й	
	Навчальні заняття:	
	1) лекції, год	
	18	
	2) практичні, год	
	0	
	3) лабораторні, год	
	12	
	4) консультації, год.	
	8	
	Самостійна робота, год	
	82	
	в тому числі:	
	Вид контролю: залік.	

Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 2,5
самостійної роботи студента – 5,5

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання навчальної дисципліни є вивчення основних питань проектування та розробки застосувань віртуальної реальності, методів моделювання процесів та балансування даних, вивчення мов програмування та середовищ розробки VR-застосувань, ознайомлення з сучасними системами принципами формування VR-процесів, придбання практичних навиків проектування і розробки VR-застосувань.

Завдання дисципліни: за результатом вивчення дисципліни студенти мають володіти загальними/ фаховими компетентностями та програмними результатами відповідно до змісту освітньо-наукової програми *Інженерія програмного забезпечення підготовки фахівців 2-го (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення*, та освітньо-професійної програми *Програмне забезпечення систем підготовки фахівців 2-го (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 121 Інженерія програмного забезпечення*, а саме:

А) Загальними компетентностями:

- ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК02. Здатність спілкуватися іноземною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК03. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня.

Б) Фаховими компетентностями:

- СК01. Здатність аналізувати предметні області, формувати, класифікувати вимоги до програмного забезпечення.
- СК02. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та/або прикладні проекти у сфері інженерії програмного забезпечення.
- СК03. Здатність проектувати архітектуру програмного забезпечення, моделювати процеси функціонування окремих підсистем і модулів.

В) Програмні результати:

- РН18. Розробляти математичне і програмне забезпечення для наукових досліджень в галузі інженерії програмного забезпечення.
- РН19. Формулювати, експериментально перевіряти, обґрунтовувати і застосовувати на практиці в процесі розроблення програмного забезпечення інноваційні методи та конкурентоспроможні технології розв'язання професійних, науково-технічних задач у мультидисциплінарних контекстах.
- РН20. Планувати і виконувати наукові дослідження в сфері інженерії програмного забезпечення, обирати методики та інструменти, аналізувати результати, обґрунтовувати висновки.

За результатом вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні поняття і визначення;
- класифікація систем VR;
- пересування в віртуальному просторі;
- способи подачі команд;
- сфери і перспективи застосування середовищ VR;

вміти:

- моделювати та синтезувати візуальні динамічні образи віртуальних людей;
- створювати і підтримувати інтерактивні тривимірні уявлення;
- створювати та редагувати тривимірну графіку і анімацію;

володіти:

- сучасними технологіями проектування програмного забезпечення;
- різними підходами до теорії віртуальної реальності; сучасними технологіями збору, обробки та аналізу даних;
- сучасними технологіями, що використовуються для прийняття рішень на основі теорії 3D моделювання.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи VR.

Тема 1. Віртуальна реальність та інші комбіновані середовища. Основні поняття і визначення VR. Концепція VR. Визначення і сприйняття VR.

Тема 2. Класифікація систем VR. Виникнення і розвиток систем VR.

Тема 3. Компоненти й устаткування середовища VR.

Тема 4. Класи та приклади пристроїв відображення.

Тема 5. Узагальнена версія усього апарату для підтримки VR.

Змістовий модуль 2. Системи VR.

Тема 6. VR системи VFX 1 і VFX 3D. Робоча станція HAPTIC. Сфери діяльності та перспективи застосування VR середовища.

Тема 7. Комбіновані інформаційні середовища з розширеними функціями.

Тема 8. Створення мультимедійних продуктів.

Тема 9. Проектування програмних засобів доповненої реальності навчального призначення.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьог о	у тому числі				
л		п	лаб.	кс.	с.р.	
Модуль 1. Основи VR						
Тема 1. Віртуальна реальність та інші комбіновані середовища. Основні поняття і визначення VR. Концепція VR. Визначення і сприйняття VR.	10	2			8	
Тема 2. Класифікація систем VR. Виникнення і розвиток систем VR.	10	2			8	
Тема 3. Компоненти й устаткування середовища VR.	16	2		4	2	8
Тема 4. Класи та приклади пристроїв відображення.	10	2			8	
Тема 5. Узагальнена версія усього апарату для підтримки VR.	16	2		4	2	8
Усього годин за мод. 1	62	10		8	4	40
Модуль 2. Системи VR						
Тема 6. VR системи VFX 1 і VFX 3D. Робоча станція HAPTIC. Сфери діяльності та перспективи застосування VR середовища.	12	2				10
Тема 7. Комбіновані інформаційні середовища з розширеними функціями.	18	2		4	2	10
Тема 8. Створення мультимедійних продуктів.	12	2				10
Тема 9. Проектування програмних засобів доповненої реальності навчального призначення.	16	2			2	12
Усього годин за мод. 2	58	18		4	4	42
Усього годин за семестр	120	18		12	8	82

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Не передбачено.

6. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Обсяг, годин
1	Дослідження властивостей геометричних перетворень зображень	4
2	Відображення графіків функцій. Вивчення графічних примітивів	4
3	Графіка, растрові зображення й анімація	4
	Разом	12

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Обсяг, годин
1	Вивчення конспекту лекцій	20
2	Підготовка до лабораторних робіт	26
3	Підготовка до практичних занять	12
4	Питання для поглибленого самостійного вивчення:	
	- Класифікація систем VR.	4
	- Пересування в віртуальному просторі	6
	- Способи подачі команд	6
	- Інтерактивні інтелектуальні ігри	6
	- Інтерактивні інтелектуальні дії з альтернативними сценаріями	4
	- ПЗ створення та редагування тривимірної графіки і анімації	4
	Разом	82

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено.

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

Основні методи навчання – пояснювально-ілюстративний (лекція), практичний (проведення практичних та лабораторних робіт), перевірка знань та умінь (за результатами контрольних робіт, контрольних завдань), робота з навчально-методичною літературою (самостійне опрацювання заданих розділів).

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності за допомогою слайд-лекцій, пояснень на багатьох практичних прикладах.

2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів у виконанні власних проєктів з практичної реалізації завдань дисципліни.

3. Методи контролю (самоконтролю, корекції (самокорекції), за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності студента ці методи спрямовані на самостійну, творчу пізнавальну діяльність студентів, особливо при створенні власних проєктів.

4. Універсальні методи поєднують самостійну роботу студентів під час практичних занять з інструктуванням, допомогою викладача, у результаті чого студенти набувають навичок самостійності та самостійною роботою студентів поза аудиторного навантаження. Крім цього студент має у своєму розпорядженні слайд-лекції, приклади розв'язання задач з роз'ясненнями – усе це поєднується в наочно-ілюстративно-практичний комплект матеріалів для навчання.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу. Вони мають забезпечувати систематичне, повне, точне і оперативне отримання інформації про навчальний процес.

Виділяють наступні **методи контролю**: методи *усного контролю*, методи *письмового контролю*, методи *практичного контролю*, *тести*.

Методи усного контролю – виступ перед аудиторією за означеною проблематикою.

Усне опитування допомагає контролювати не лише знання, а й вербальні вміння, сприяє виправленню мовних помилок. Відтворення студентом раніше вивченого матеріалу сприяє кращому запам'ятовуванню, активному використанню наукових понять, що неможливо без достатнього застосування їх у мові.

Письмовий контроль (аудиторна контрольна робота у вигляді тесту або відповіді на запитання) забезпечує глибоку і всебічну перевірку засвоєння, оскільки вимагає комплексу знань і умінь студента.

Поточний контроль дозволяє отримати достатньо повні дані про студента і рівень його знань, умінь з предмету, і ставлення до навчання, ступінь його пізнавальної активності, свідомості, і вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання.

Іспит є найбільш активною перевіркою знань за визначений період навчання.

10.1 Розподіл балів, які отримують студенти (Кількісні критерії оцінювання)

Виконувати лабораторні відповідно до розкладу та рекомендацій методичних вказівок. Кожна наступна лабораторна робота базується на даних та результатах, що отримані в попередній роботі. **Виконання лабораторних (16 годин) /практичних (4 годин) робіт пов'язано з тривалістю та розкладом, Загальна тривалість лабораторного практикуму - 20 годин.**

Для оцінювання роботи студента протягом семестру підсумкова рейтингова оцінка розраховується як сума оцінок за різні види занять та контрольні заходи.

№	Вид контрольного заходу	Рейтингова оцінка
1	Пз № 1	10
2	Пз № 2	10
3	ЛБ № 1	10-20
Модуль 1		30 – 40
4	ЛБ № 2	10-20
5	ЛБ № 3	10-20
6	ЛБ № 4	10-20
Модуль 2		30 – 60
Всього		60 - 100

10.2 Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для отримання позитивної оцінки:

1. Історію виникнення та розвитку VR.
2. Технології керування VR.
3. Моделювання та синтез візуальних динамічних образів віртуальних людей.
4. Методи створення та редагування інтерактивних тривимірних уявлень.
5. Створення і підтримка інтерактивних тривимірних уявлень.
6. Технології з'єднання віртуальності та реального світу.
7. Звукова підтримка VR.
8. Методи проектування доданків доповненої реальності (ДР).

Необхідний обсяг умінь для отримання позитивної оцінки:

- умінь проектування VR-застосунків;
- умінь моделювання VR-застосунків;
- умінь проектувати ДР-застосунки;
- умінь моделювання ДР-застосунків;
- умінь створювати ДР-застосунки.

Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру.

Задовільно D, E (60-74). Мати мінімум знань та умінь. Виконати та захистити усі лабораторні роботи.

Добре C (75-89). Твердо знати мінімум знань. Уміти використовувати ці знання при вирішенні практичних завдань. Виконати та захистити усі лабораторні роботи в строк.

Відмінно A, B (90-100). Знати усі теми. Вміти приймати та обґрунтовувати рішення відносно методів проектування та програмної реалізації ігор. Виконати та захистити усі лабораторні роботи в строк з отриманням найвищої оцінки.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	залік	
96-100	5 (відмінно)	Зараховано	A
90-95	5 (відмінно)		B
75-89	4 (добре)		C
66-74	3 (задовільно)		D
60-65	3 (задовільно)		E
35-59	2 (незадовільно)	Незараховано	FX
1-34			F

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1 Базова література

1. Buss S.R. 3-D Computer Graphics A Mathematical Introduction with OpenGL, Press The Edinburgh Building, Cambridge, United Kingdom, 2019. – 554 p. https://mathweb.ucsd.edu/~sbuss/CourseWeb/Math155A_2019Winter/SecondEdDraft.pdf
2. Pennv de Bvl. Holistic Game Development with Unity: An All-in-One Guide to Implementing Game Mechanics, Art, Design and Programming // Boca Raton : Taylor & Francis; 3rd edition, 2019. – 476p. <https://dokumen.pub/qdownload/holistic-game-development-with-unity-an-all-in-one-guide-to-implementing-game-mechanics-art-design-and-programming-third-edition.html>
3. Erin Pangilian. Creating Augmented & Virtual Realities / S.Lukas. –O`REILLY, 2019. – 371 p. <https://dokumen.pub/qdownload/creating-augmented-and-virtual-realities-theory-and-practice-for-next-generation-spatial-computing-1492044199-9781492044192.html>
4. Mamgan P. MAXON Cinema 4D R20: A Detailed Guide to Modeling, Texturing, Lighting, Rendering, and Animation. – PADEXI Academy, 2019. – 717 p. <https://www.everand.com/read/471073490/MAXON-Cinema-4D-R20-A-Detailed-Guide-to-Modeling-Texturing-Lighting-Rendering-and-Animation>
5. Mamgan P. MAXON Cinema 4D R20: A Detailed Guide to Texturing, Lighting, and Rendering. – PADEXI Academy, 2019. – 423 p.
6. Eric Lengvel. Foundations of Game Engine Development, Volume 2: Rendering // Terathon Software LLC, 2021. – 377 p. <https://dokumen.pub/foundations-of-game-engine-development-volume-2-rendering-2-4nbsped-9780985811754.html>
7. Penny de Byl. Mathematics for Game Programming and Computer Graphics. Explore the essential mathematics for creating, rendering, and manipulating 3D virtual environments // Packt Publishing, 2022. – 444 p. <https://www.packtpub.com/en-cy/product/mathematics-for-game-programming-and-computer-graphics-9781801077330>
8. Gabriel Gambetta. Computer Graphics from Scratch. A Programmer's Introduction to 3D Rendering // No Starch Press, 2021. – 248 p. <https://gabrielgambetta.com/computer-graphics-from-scratch/>
9. V. Scott Gordon, John L. Clevenger. Computer Graphics Programming in OpenGL with C++ // Mercury Learning and Information; 2nd edition (January 19, 2021. – 514 p. <https://terrorgum.com/tfox/books/computergraphicsprogrammminopenglusingcplusplussecondedition.pdf>
10. Jack Xu. Practical GPU Graphics with wgpu and Rust: Creating Advanced Graphics on Native Devices and the Web in Rust Using wgpu - the Next Graphics API // Independently published, 2022. – 470 p. https://play.google.com/store/books/details/Practical_GPU_Graphics_with_wgpu_and_Rust_Creating

11.2 Допоміжна література

1. Комп'ютерна графіка: конспект лекцій / Укладач: Скиба О.П. – Тернопіль: Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2019. – 88 с.
2. Пічугін М.Ф. Комп'ютерна графіка. М.Ф. Пічугін, І.О. Канкін, В.В. Воротніков – Навчальний посібник рекомендовано МОН України. – 2019. – 346 с.

11.3 Інформаційні ресурси

1. Unity 2020
2. Unreal Engine 5
3. Visual Studio 2022